

mindre brændende, han fordybede sig med Kenderblik i deres kunstfærdige Tildannelse og tolkede dem derudfra. Denne kunstindustrielle Betragtningssmaaede vil sikkert blive ved med at være en af de væsentligste for Arkæologien, selv om en berettiget Reaktion mod dens Overherredomme i Øjeblikket gør sig stærkt gældende. Men for de bebyggelseshistoriske Studier, som nu saa stærkt optager Sindene, har Sophus Müller selv banet Vejen gennem en Række mesterlige Afhandlinger, først og fremmest den epokegørende *Vej og Bygd* (Aarbøger 1904), hvortil senere sluttede sig hans Studier fra Vendsyssel og Sønderjylland (smstds. 1911—14). Ogsaa hans Boplads-Studier fortjener at nævnes i denne Sammenhæng (1906 og 1919). P. N.

10. August 1934 døde Anna Hude 76 Aar gammel. Hun hørte til den ældste Kreds af Kr. Erslevs Elever og modtog som de andre afgørende Tilskyndelser gennem hans inciterende Undervisning og gennem Samarbejdet med ham. Erslevs ledende Haand spores i Prisaafhandlingen: »En Fremstilling og Kritik af de nyere Opfattelser af Spørgsmaalet om Lensvæsenets Opkomst«, for hvilken Anna Hude fik Universitetets Guldmedaille 1888, og ligeledes i hendes maalbevidste og stringente Arbejde: *Danehoffet*, hvorved hun — som den første Kvinde ved Københavns Universitet — vandt Doctorgraden 1893; karakteristisk er det, at Udgangspunktet var et kildekritisk Spørgsmaal, og at Undersøgelsens Omraade er meget skarpt, for skarpt afstukket.

Allerede som Student havde Anna Hude været Erslevs Hjelper ved Udgivelsen af »Aktstykker og Oplysninger til Rigsraadets og Stændermødernes Historie i Kristian IV.s Tid«; siden var hun Medudgiver af »Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis«. For Rigsarkivet, hvor hun var ansat fra 1889 til 1910, da hun ægtede Kr. Erslev, udgav hun sammen med F. Falkenstjerne *Sønderjydske Skatte- og Jordebøger* (1895—99). Men hendes videnskabelige Production standsede meget tidligt. En dyb Trang til Livsforstaaelse førte hende til religiøs Speculation og religionspsychologiske Studier, bort fra Historien. Ellen Jørgensen.

3. Februar 1934 døde den tyske Retshistoriker Max Pappenheim i en Alder af 74 Aar. Pappenheim var i en lang Aarrække (1888—1928) Professor ved Universitetet i Kiel, hvor han foruden Retshistorie docerede tysk Privatret, Handelsret og Søret og hans største videnskabelige Arbejde, *Handbuch des Seerechts*, falder

indenfor sidstnævnte Fag. Ved Siden heraf udfoldede han imidlertid en meget betydelig retshistorisk Forfattervirksomhed, som der er Grund til at mindes her, fordi den ikke i ringe Grad berørte dansk og anden nordisk Ret. Dette gælder saaledes hans første større Arbejde *Die alldänischen Schutzgilden* (1885), der giver en udtømmende Fremstilling af alle Forhold vedrørende de danske Værnegilder og i Forbindelse hermed ogsaa indeholder Bidrag til dansk Procesrets og Strafferets Historie. I Modsætning til Wilda hævdede Pappenheim, at ikke blot Gildesammenkomsterne og de dertil knyttede Skikke, men ogsaa Udformningen af Forholdet mellem Gildemedlemmerne som et Broderskabsforhold med de Konsekvenser, som fulgte heraf, var opstaaet paa national Grund uden Paavirkning udefra, idet Broderskabsforholdet beroede paa en Videreudvikling af de allerede tidligere kendte kunstige Slægtskabsforbindelser, særlig Fostbrødre-lagene. Skønt ingen af disse Paastande kan siges at være trængt endelig igennem, og den sidste i bedste Fald indeholder en utvivlsom Overdrivelse, har Pappenheims Undersøgelser været af grundlæggende Betydning for alt, hvad der senere er skrevet om Værnegilderne. Selv behandlede han nogle Aar efter ogsaa de norske Værnegilder: *Ein altnorwegisches Schutzgildestatut*. (1888).

Pappenheim har yderligere skrevet et meget stort Antal større og mindre retshistoriske Afhandlinger og udførlige Anmeldelser spredte paa mange Steder. Som Emner, til hvis Belysning han har ydet vigtige Bidrag, kan nævnes den germanske Rets kunstige Slægtskabsforbindelser, den germanske Rets Gavebegreb, Gudsdommene samt en Række Spørgsmaal af Handels- og Sorettens Historie. Ogsaa med Spørgsmaal af Hertugdømmernes Retshistorie har han lejlighedsvis beskæftiget sig. Særlig bør endelig fremhæves hans mange omhyggelige og velvillige Anmeldelser af danske historiske Arbejder i tyske Tidsskrifter.

Som Retshistoriker tilhører Pappenheim samme Retning som v. Amira og havde ligesom denne et udstrakt Kendskab til Kilder og Litteratur vedrørende alle Grene af germansk Retshistorie. Hans Arbejder udmærker sig altid ved stor Lærdom og Grundighed, ved Skarphed i Tanken og kritisk Forsigtighed i Konklusionerne, og den, der arbejder sig igennem hans ofte noget omstændelige Fremstilling, kan altid være sikker paa godt Udbytte deraf.

Pappenheim besøgte i sine noget yngre Aar ofte Danmark og knyttede navnlig i denne Periode mange Forbindelser med danske Videnskabsmænd. Han var Dr. juris honoris causa fra Københavns Universitet og var for nogle Aar siden indkaldt som Foredragsholder af Rask-Ørsted-Fondet.

Poul Johs. Jørgensen.